

нього. Людина, яка дотримується правової поведінки, знає та розуміє не лише юридичні норми. Вона є правосвідомою особою, яка слідує їх вимогам на практиці.

Серед деформацій правової поведінки можна виділити наступні: криміналізація правосвідомості, правовий інфантилізм, правовий дилетантизм та правовий нігілізм. Слід зазначити, що розростанню криміналізації сприяють не тільки економічні чинники, але й засоби масової інформації, які висвітлюють корумпованість органів влади, силу криміналітету та його зв'язки з представниками політичної еліти. Правовий інфантилізм характеризується неналежним рівнем правових знань при суб'єктивному переконанні людини у їх достатньому рівні. Правовий дилетантизм виявляється у легковажному ставленні до права за наявності у особи поверхневих правових знань. Правовий нігілізм проявляється у байдужому, зневажливому або негативному ставленні до закону, права та правового порядку. Він ґрунтується на нешанобливому ставленні до права, яке століттями служило не інтересам особи, а виключно інтересам держави.

За сучасних умов постперехідного українського права, що активно трансформується у напрямку європейської демократизації, значно підвищується роль тих правових засобів і механізмів, що визначаються історичним досвідом формування української правової культури.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що основним завданням української правової системи, що існує у межах етногеографічних кордонів української держави та тим самим визначає межі української правової культури, є створення такого юридичного механізму та правового клімату суспільства, які б гарантували людині реальну свободу волі, що формує відповідальність її перед суспільством, забезпечили її права та соціальну захищеність.

О. М. КОРНІЄНКО

Сумський національний аграрний університет

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ В СТРУКТУРІ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ

Історія існування феномена суспільної думки переконливо показує, що на її характер, спрямованість, стиль і емоційний настрій неабиякий вплив мають ціннісні орієнтації. Будучи сплавом розумового і чуттєвого, вони наводять суб'єкт суспільної думки на відповідний об'єкт, зумовлюють спрямованість відношення до нього і, що дуже важливо, до соціальної інформації про нього. Це відношення може бути позитивним або негативним, трапляється, і нейтральним.

Самі ціннісні орієнтації складаються на основі уявлень, які допомагають людям усвідомлювати свої потреби і інтереси, давати більш-менш ясну оцінку різним об'єктам дійсності. Оскільки ціннісні орієнтації

пов'язані з потребами не безпосередньо, а через ціннісні уявлення, то вони відрізняються деякою віддаленістю від самих потреб. Це призводить до відносно вільної субординації цінностей в структурі масової свідомості, а слідом за цим до того, що в якості базової цінності, втіленої в тому чи іншому об'єкті суспільної думки, можуть виступати не лише матеріальні, економічні, але і найрізноманітніші духовно-ідеологічні, політичні явища.

Слід, однак, визнати, що суспільна думка не була б настільки оперативною у своїх реакціях на різноманітні факти, події і процеси, якби вона оживала щоразу виключно під прямим впливом потреб, інтересів або ціннісних орієнтацій. Мова йде про те, що для більш раціонального виконання ними ролі рушійних сил, природа суспільної психології мас, так би мовити, виділила двох активних помічників, здатних значно скоротити час формування суспільної думки, тобто час вироблення нею свого оціночно-ціннісного ставлення до певних подій і фактів. Такими виступають соціально-психологічні установки та стереотипи. Символічно, що вперше поняття «стереотип» було введено в науку в книзі «Суспільна думка» американським психологом У. Ліппманом. Він використовував термін соціальний стереотип, визначаючи його як упорядковану, схематичну, детерміновану культурою «картинку світу» в голові людини [6].

Перебуваючи в тісному зв'язку з ціннісними орієнтаціями, вони складаються у тому випадку, коли ціннісне уявлення про один об'єкт, наприклад, про яке-небудь явище, переноситься за аналогією на всі схожі явища, в результаті чого у відношенні до останніх і утворюється певна установка. Найчастіше вона складається як реакція на окремі сторони даного явища, хоча трапляється, що і на його цілісний прояв. Втручання установок в процес формування суспільної думки загрожує тим, що, спрацьовуючи мало не першими у відповідь на те чи інше актуальне явище, подію, вони «укладають» динаміку становлення масових оціночно-ціннісних суджень в таке русло, яке відповідає їх змісту. Іншими словами, в силу своєї природи соціально-психологічні установки виявляються своєрідною випереджаючою програмою розвитку і прояву суспільної думки. Вони визначають схильність суб'єкта суспільної думки до сприйняття різних об'єктів, а слідом за цим і до вираження відношення до них.

Звідси зрозуміло, чому, спираючись на сформовані установки, суспільна думка впевненіше і швидше орієнтується в повсякденному житті серед великого різноманіття фактів і подій, явищ і процесів дійсності. При цьому на її оцінювальну реакцію впливає в першу чергу саме те, що узгоджується зі змістом відповідної установки. Тут можна спостерігати і позитивне, і негативне її значення. Перше – проявляється в тому випадку, коли зміст цієї установки не перешкоджає або навіть допомагає суспільній думці формуватися у руслі сприйняття нових якостей об'єкта і займати по відношенню до них зважену, соціально значиму позицію. В іншому – прямо протилежному випадку суспільна

думка стає свого роду «жертвою», яка довірилася старій установці, яка вже не відповідає ні поточному моменту, ні духу часу, ні потребам суспільного розвитку.

Як показує історичний досвід розвитку суспільної думки, її об'єктом часто стають однотипні, багато в чому схожі за змістом і структурою факти, події, явища. Це призводить до того, що ставлення до них з боку мас характеризується певною одноманітністю і стійкістю: за тими фактами, подіями, явищами, на які суб'єкт суспільної думки реагував неодноразово, а тим більше дуже часто, формується і затверджується стереотип його ставлення до них. У таких випадках прояв суспільної думки можна розглядати як результат віднесення раніше сформованих масових оцінок до об'єкту дійсності, який виділився у даний момент. Саме завдяки наявності та живучості стереотипів, які несуть в собі міцно вкорінене ставлення мас до схожих об'єктів дійсності, можна часом спостерігати миттєву реакцію суспільної думки, якій не передували зіткнення індивідуальних, групових думок, гострі дискусії, довготривале визрівання загальної точки зору. Властива стереотипу підвищена емоційність підсилює оцінювальний характер суджень суспільної думки. У масовій свідомості стереотипи оживають завдяки багатому змісту соціальної пам'яті. Зосереджений у ній у стислій, концентрованій формі різносторонній досвід людей, їх оцінки минулих подій, явищ, процесів одним разом виливаються в однозначну реакцію суспільної думки на зовнішній об'єкт.

Отже ціннісні орієнтації виступають рушійною силою динаміки суспільної думки, виявляють себе через стійку, емоційно насичену, непідробну увагу людей до різних фактів і подій, явищ і процесів, через їх активне бажання висловити її в своїх судженнях і оцінках, емоційно-вольових актах, вчинках і діях.

Література

1. Липпман У. Общественное мнение / У. Липпман // – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.

О. В. КУБРАК

Сумський національний аграрний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОШЕННЯ ДО СУЇЦИДУ В ЗВИЧАЄВОМУ ПРАВІ ТА В ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕРЖАВ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Древні норвезькі саги не містять свідомства про суїцид як про негідну воїна слабкість. Пізніше на це наклалося ще й християнське уявлення про самогубство як гріх, що ганьбить весь рід. Забобони поширювалися на все, що пов'язане з суїцидом. Вважалося, що душа